

2016-12-18

Socialdepartementet
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Naturvetarnas yttrande avseende Utredningen om en modern föräldraförsäkrings delbetänkande *Begränsningar i föräldrapenning för föräldrar som kommer till Sverige med barn*, (SOU 2016:73)

Inledning

Naturvetarna har fått möjlighet att yttra sig över Utredningen om en modern föräldraförsäkrings delbetänkande *Begränsningar i föräldrapenning för föräldrar som kommer till Sverige med barn*, SOU 2016:73. Utredningen ska i ett slutbetänkande, som ska redovisas senast den 1 oktober 2017, göra en samlad översyn av reglerna för föräldraledighet och föräldraförsäkring. Utredningens uppdrag i delbetänkandet är att föreslå åtgärder för att begränsa möjligheten att använda föräldrapenning för föräldrar som kommer till Sverige med barn. Syftet med begränsningen är att förkorta tiden för etablering på arbetsmarknaden.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att en begränsning av rätten till föräldrapenning knyts till tidpunkten för när ett barn blir bosatt i Sverige. Om ett barn blir bosatt i Sverige under barnets andra levnadsår ska föräldrapenning lämnas under högst 200 dagar sammanlagt för föräldrarna. Vid flerbarnsfödelse ska föräldrapenning lämnas för ytterligare 76 dagar/barn. Om ett barn blir bosatt i Sverige efter det andra levnadsåret ska föräldrapenning lämnas under högst 100 dagar sammanlagt för föräldrarna. Vid flerbarnsfödelse ska föräldrapenning i dessa fall lämnas för ytterligare 38 dagar/barn. De som kommer att omfattas av begränsningsregeln är alltså föräldrar och barn som kommer från utlandet, och som inte tidigare har bott i landet, samt föräldrar och barn som flyttar tillbaka till Sverige efter bosättning utomlands. Utredningens förslag förväntas bidra till att nå en snabbare etablering på arbetsmarknaden för framförallt kvinnor, och därigenom bidra till förbättrad jämställdhet i form av ökad ekonomisk självständighet för kvinnor på kort och lång sikt.

Naturvetarnas ställningstagande till delbetänkandet

Naturvetarna är i grunden positiva till förslaget, då förbundet anser att den överkompensation som finns i nuläget är ett inbyggt systemfel eftersom det är orimligt att få samma nivå av föräldrapenning när man flyttar till Sverige med äldre barn. Förbundet är även positiva till den övergripande ambitionen att åstadkomma en snabbare etablering på den svenska arbetsmarknaden. Naturvetarna har dock ett par reflektioner och medskick som har bäring för liggande förslag men också ett par synpunkter som bör finnas med i utredningens fortsatta arbete inför slutbetänkandet.

NATURVETARNA LYFTER NATURVETARE

Naturvetarnas synpunkter på förslagen i delbetänkandet

För att en sådan begränsning som föreslås i delbetänkandet inte ska få oacceptabla negativa konsekvenser för individer måste handläggningstiderna hos Migrationsverket kring uppehållstillstånd överlag minska. Naturvetarna har full förståelse för att situationen på Migrationsverket har varit extrem på senare tid men hur man än ser på saken har det lett till att individer utan egen förskyllan har hamnat i kläm. Om en individ till exempel innehar ett uppehållstillstånd och har ansökt om förlängt uppehållstillstånd i god tid kan det i nuläget ändå bli så att handläggningen hos Migrationsverket tar lite längre än vad som är önskvärt. En konsekvens kan i dessa fall bli att man under en tid saknar uppehållstillstånd och går miste om bosättningsbaserade förmåner, trots att man fortsatt arbetar under den tid ansökan behandlas. Det enda rimliga är att lagen ändras på denna punkt så att bosättning och dess förmåner kan behållas om man har ansökt om förnyat uppehållstillstånd i tid och fortsatt arbetar under tiden som ansökan behandlas. Det är orimligt att enskilda individer ska få lida på grund av omständigheter de inte kan råda över, likt alltför långa handläggningstider på myndigheter.

En annan önskvärd utveckling kring uppehållstillstånd som bör tas i beaktande är att en individ när denna kommer för att arbeta eller studera i landet bör kunna erhålla ett uppehållstillstånd för hela denna period, givet att den är tidsbegränsad, direkt. Om en individ har ingått ett avtal om att arbeta eller studera i Sverige under en viss tidsperiod och under denna period också har en garanterad inkomst eller finansiering bör ett uppehållstillstånd kunna omfatta hela denna tidsrymd. Väljer man en sådan väg måste man dock ha någon typ av system där uppehållstillståndet på ett enklare sätt än idag löper på genom någon sorts bekräftelse till exempel en gång per år, att man fortfarande befinner sig i landet och fullföljer avtalet. Utfärdas sådana uppehållstillstånd med en längre tidsrymd kan man också minska handläggningstrycket på Migrationsverket på kort och lång sikt. En större samverkan mellan Migrationsverket, Skatteverket och arbetsgivare/lärosäten är också önskvärd för att undvika att individer på ett eller annat sätt hamnar mellan stolarna, och utanför systemet under en tid, vid anländandet till Sverige.

Ökad internationell mobilitet av arbetskraften bör uppmuntras

Naturvetarna anser att utredningen bör överväga om man inte ska förlänga tiden som kan "överhoppas" i Socialförsäkringsbalken (SFB) vid utlandsvistelse. Sverige gynnas av en internationell mobilitet på arbetskraften. Även om föräldraförsäkringen nog inte är det första man funderar på innan man hoppar på en tjänst utomlands bör man ändå vara tydlig med att man inte vill motverka internationell kunskapsinhämtning till svensk arbetsmarknad. Att förlänga perioden för när en bosatt person fortfarande anses vara bosatt trots utlandsvistelse till två eller tre år i SFB, istället för som idag längst ett år, anser förbundet är en tänkvärd väg framåt. I dagsläget står det skrivet i 5 kap SFB att "*En i Sverige bosatt person som lämnar landet ska fortfarande anses vara bosatt här i landet om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år.*" Att förlänga denna period i SFB skulle kunna vara en väg att, om inte främja, så åtminstone inte missgynna en internationell mobilitet till och från Sverige.

Sverige bör oavsett vara tydliga med att internationell mobilitet till och från Sverige i grunden är något man ser positivt på, trots de justeringar som nu sker. Därför menar Naturvetarna som sagt att det vore ett klokt drag att samtidigt slå ett slag för internationell mobilitet för arbetskraft från Sverige i SFB. På ett år hinner man knappt komma in i ett kvalificerat arbete, vilket också ger att regeln om ett år kring bosättning i SFB knappt är tillämplig för akademiker på arbetsmarknaden. Det är just på en kvalificerad nivå Sverige behöver en större internationell mobilitet på arbetskraft för att fortsätta ligga i framkant i dagens kunskapsintensiva samhälle. En annan väg att gå skulle också kunna vara att man under kap 5 "*Särskilda personalkategorier*" utvecklar en allmän kategori för individer som lämnar landet för arbete utomlands, oavsett arbetsgivare, under till exempel 1-3 år. Helt klart är i alla fall att man inte

behöver vara lika tillmötesgående som för *”Biståndsarbetare m.fl.”* med deras begränsning av längst fem år. Detta då det man vill uppnå är en *”tätare”* internationell mobilitet där man är ute i ett par år och arbetar i ett annat land för att sedan återvända till Sverige med värdefull kunskap och erfarenheter.

Naturvetarnas syn på Socialförsäkringen – alla med inkomst bör omfattas

Enligt försäkringskassans egna informationsbroschyrer om socialförsäkringen står skrivet att den *”ska ge ekonomisk trygghet under livets olika skeden. I socialförsäkringen ingår därför försäkringar och bidrag till barnfamiljer, till sjuka, till personer med funktionsnedsättning och till de äldre.”*

Naturvetarnas syn på socialförsäkringen skiljer sig inte från denna beskrivning. Socialförsäkringarna ska självfallet se till att individen är trygg och klarar sig även om hon drabbas av sjukdom eller arbetslöshet. Försäkringarna ska även underlätta snabb återgång till arbete. Men eftersom endast den som har lön från arbete omfattas av socialförsäkringssystemet och det råder brist på samordning mellan försäkringarna, står många idag helt utan skydd. Inkomster från uppdrag, utbildningsbidrag eller stipendium leder också till många situationer som antingen inte täcks in av lagstiftning eller där det är luddigt formulerat, vilket ofta leder till oklarheter anser förbundet. Naturvetarna organiserar akademiker inom alla sektorer på arbetsmarknaden och inom många olika branscher. Men de grupper av medlemmar som vi främst vill sätta ljuset på i denna del av vårt remissvar är de som riskerar att falla utanför socialförsäkringssystemet eller mellan stolarna.

Ett samordnat och överskådligt socialförsäkringssystem för framtiden

Naturvetarna anser att socialförsäkringssystemet ska vara samordnat och överskådligt så att ingen riskerar att hamna i kläm mellan försäkringarna. Förbundet anser även att alla ska omfattas av socialförsäkringarna, oavsett om inkomsten kommer från anställning, uppdrag, utbildningsbidrag eller stipendium. När det gäller stipendiefinansierade medlemmar på den svenska arbetsmarknaden, oavsett i vilken sektor de befinner sig, är föräldrapenningsfrågan minst sagt problematisk i nuläget. Även vad det gäller förslagen i detta delbetänkande kan Naturvetarna se framför sig en rad olika situationer som kan bli väldigt problematiska/komplicerade för medlemmar som får sin inkomst från uppdrag, utbildningsbidrag eller stipendium. Förbundet har dock valt att i detta remissvar inte leta särlösningar utan vill istället här slå ett slag för att systemet som det är utformat idag är helt orimligt, då det inte bör finnas skillnader i var inkomsten kommer från. I Utredningen om en modern föräldraförsäkrings fortsatta arbete bör man därför enligt Naturvetarnas åsikt ha i åtanke att slå ett slag för ett system för alla.

Utbildningsnivån ökar ständigt i vårt kunskapsintensiva svenska samhälle. En större samverkan mellan universitet- och högskola och näringsliv, situationer där det idag kan finnas olika typer av finansieringslösningar, är eftersträvänsvärt för att skapa ett innovativt klimat. Parallellt pågår en utveckling där alltfler arbetar uppdragsbaserat och antalet egna företagare och egenanställda ökar ständigt. Med en sådan utveckling blir det alltmer ohållbart att ha ett socialförsäkringssystem som bygger på att endast den som har lön från arbete omfattas. Det kommer inte att hålla på sikt då alltfler kommer att ha andra typer av lösningar där inkomst kommer att komma från lön, uppdrag och/eller stipendier i olika uppblandning och variationer genom livet.

Avslutning

Naturvetarna är som sagt positiva till förslagen i delbetänkandet men anser att det är av yttersta vikt att man tillser att individer inte blir lidande av processer de inte kan råda över. En ökad internationell mobilitet bör också uppmuntras på något sätt i SFB. Slutligen är förbundets medskick i det fortsatta

utredningsarbetet att man bör betänka att slå ett slag för ett samordnat och överskådligt socialförsäkringssystem för framtiden, oavsett om inkomsten kommer från anställning, uppdrag, utbildningsbidrag eller stipendium.

Med vänlig hälsning,
Naturvetarna

Kristofer Jervinge

Utredare